

Тетяна КУДЯРСЬКА

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ*

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Мовлення – один із головних факторів та стимулів розвитку дитини. Це обумовлене роллю, яку воно відіграє в житті людини. Завдяки мовленню люди повідомляють думки, бажання, передають свій життєвий досвід, погоджують дії. Воно служить головним засобом спілкування між людьми. Від рівня розвитку мовлення дитини залежить її загальний інтелектуальний розвиток, успіхи в оволодінні грамотою рідної мови.

Відповідно до положень «Концепції мовленнєвої підготовки дітей до шкільного навчання» зміст мовленнєвої готовності визначається таким рівнем усного мовлення, який би забезпечив якісне оволодіння грамотою, зокрема письмом, читанням і програмовим матеріалом взагалі [2].

Передумовою засвоєння письма і читання є:

- розуміння й утримання в пам'яті мовних інструкцій, розуміння й співвіднесення почутої інформації з відповідним малюнком;
- сформованість фонетико-фонематичних процесів на такому рівні, коли дитина може розрізняти та усвідомлювати окремі звуки мовлення серед мовного потоку, правильно артикулювати звуки у власному мовленні;
- сформованість зв'язного мовлення на такому рівні, коли дитина має змогу засвоювати граматичні конструкції речень, прийоми словотворення та словозміни за аналогією, використовуючи свій власний мовний досвід;
- удосконалене внутрішнє мовлення, яке має виконувати функцію планування;
- достатній рівень сформованості просторових уявлень для засвоєння знаків як елементів друкованих і писаних літер;
- розвинена дрібна моторика рук та координація рухів [4].

Удосконалення фонетико-фонематичних процесів можливе за умови

сформованості у дітей слухового контролю. Для оволодіння читанням має бути сформований слуховий та зоровий контроль. Для оволодіння письмом – слуховий, зоровий та руховий контроль. За наявності власних мовних помилок та порушень звуковимови дитина має помічати ці помилки й робити спроби їх виправити самостійно.

Якщо ці завдання розв'язувати послідовно, то витрачається багато часу на формування готовності (психологічної та фізичної) до засвоєння навичок читання й письма. Доцільним виявилось розробити такі прийоми роботи, під час яких можна було б усі ці завдання розв'язувати одночасно.

Розвивальний ефект навчання залежить від того, які знання повідомляються і в який спосіб. Американські соціологи довели пряму залежність між кількістю засвоєної інформації і шляхом її отримання. Людина засвоює: 10% того, що читає; 20% того, що чує; 30% того, що бачить; 50% того, що бачить і чує; 70% того, що говорить; 90% того, що говорить і робить. Отже, слово народжується в образах, почуттях, уяві. Тому в роботу треба включати не лише вправи на те, що бачу, а й на те, що чую, чого торкаюся, тобто задіяти всі аналізатори: зоровий, тактильний слуховий, а також відчуття запаху та смаку.

Нагромадження дитиною знань залежить від активності її мислення, а ставлення до знань, до життя залежить від багатьох інших чинників, що характеризують особистість, від її прагнень, переконань, інтересів, смаків, звичок, волі, характеру [3].

Насамперед треба знати, що найчастіше мовні зони розташовані у лівій півкулі. Це діти з ведучою правою рукою. У дітей з ведучою лівою рукою мовні зони можуть бути розташовані й у правій півкулі. Не зважаючи на те, що спеціальні мовні зони розташовані у лівій півкулі, відомо, що права півкуля образна, творча, бере активну участь у мовному розвитку. Отже, звукова оболонка слова розташовується в лівій півкулі мозку, а образ цього слова – у правій. Наприклад, звукова оболонка слова «яблуко» – у лівій, а у правій півкулі знаходиться образ, бачення того, що означає слово «яблуко». Одна дитина, коли чує це слово, уявляє, наприклад, велике зелене

яблуко, інша у своїй уяві бачить маленьке червоне чи жовте переспіле. І будь-яке уявлення цього предмета позначається одним словом «яблуко». Безумовно, таке уявлення в основному залежить від життєвого досвіду дитини [1]. Що більший досвід має дитина в ознайомленні з довкіллям, то легше правопівкульний образ буде викликати потрібне слово з лівої півкулі.

У шестиліток фізіологічно ще не завершений етап дозрівання ділянок кори головного мозку – центрів, які відповідають за складні форми рухів, відділи планування діяльності. З цієї причини в основу корекційної роботи з ними доречно включати кінезіологічні вправи. Проведення вправ за методикою розвивальної кінезіологічної програми дає змогу прискорити розвиток співпраці двох півкуль. Ці вправи синхронізують роботу півкуль, сприяють запам'ятовуванню, підвищують стійкість уваги, полегшують процес письма.

У розвивальну кінезіологічну програму для дітей 5-7р.ж. входять:

- метод звукових асоціацій (усі образи-малюнки мають у своїй назві звук, який відповідає назві літери, яку вивчають. Цей образ несе в собі природне звуконаслідування (гуска – ггг, дятел – ддд тощо);

- метод графічних асоціацій (образи-малюнки, які зовні нагадують образ-букву, що посилює сприймання та запам'ятовування рядкових літер: море – М, клоун – К, фонтан – Ф і т.д.);

фонетична гімнастика (зображення букв відповідними рухами тіла);

- вправи на розвиток співпраці двох півкуль («Кілочко», «Кулак, ребро, долоня», «Вухо-ніс», «Змійка» та ін.);

логоритмічні вправи, які допомагають синхронізувати мовленнєвий матеріал із рухами тіла.

Окрім зазначених вправ ефективно використовувати ейдетичні символи. Психологи і корекційні педагоги радять у процесі корекційної роботи використовувати різні символи, знаки, умовні образи реальних явищ і предметів. У дошкільнят і молодших школярів мовні центри Брока і Верніке у лобній ділянці лівої півкулі мозку ще не є достатньо розвиненими для абстрактного мислення й

аналітико-синтетичної діяльності. Тому дитина у цьому віці не здатна належним чином порівнювати свою неправильну вимову з правильною. У такій ситуації самоконтроль є недостатній або взагалі відсутній. І саме символ слугує тією опорою, тим помічником, який самоорганізовує, налаштовує на правильну звуковимову чи правильне написання букви, скорочує термін їх засвоєння.

Таким чином, до дітей із порушеннями мовлення під час навчання читання та письму варто застосовувати комплексний інтеграційний підхід, який стимулює одночасну роботу аналізаторів: зорового, слухового, мовленнєвого та рухового, а це, в свою чергу, сприяє швидкому вивченню букв та засвоєнню алгоритму написання літер.

Список використаних джерел

1. Кірик М. Системно-інтеграційний підхід до навчання грамоти. *Jazyk a kultura*. Cislo 2010. №4. URL: https://www.ff.unipo.sk/jak/4_2010/kiryk.pdf
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти» від 24 липня 2019 року № 688. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
3. Химинець В.В., Кірик М.Ю. Інновації в початковій школі. Тернопіль, 2009. 308 с. URL: [78822f7058c744df486fe7971cd13130.pdf \(osvita.if.ua\)](https://78822f7058c744df486fe7971cd13130.pdf(osvita.if.ua))